ГУБІНА Ганна
к.ю.н., Одеський державний аграрний університет

ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ SMART-КОНТРАКТІВ У СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКІЙ ДІЯЛЬНОСТІ В УКРАЇНІ ТА ЄС

Україна є однією з держав, яка продовжує мати статус постачальника та експортера сільськогосподарської продукції в сучасних умовах (наприклад, чинний воєнний стан). Враховуючи сучасні можливості актуальним є застосування у зазначеній вище галузі саме smart-контрактів. Нещодавно Україна отримала статус кандидата в члени ЄС. Отже, постала проблема щодо приведення норм українського законодавства до норм законодавства ЄС щодо smart-контрактів.

Дане явище існує достатньо довгий період і, відповідно, повинно мати необхідне правове регулювання. Однак, законодавча база України не містить жодного нормативно-правового акту з цього питання, що має як позитивні аспекти, так і, навпаки. Про це неодноразово зазначалося у науковій літературі. Також є Закон України «Про віртуальні активи» від 17.02.2022 р. № 2074-IX, що ще не набрав чинності. На нашу думку, він і не буде чинним, бо нещодавно у

законодавстві ЄС відбулася значна подія – це голосування за Закон про дані у новій редакції, де визначені деякі аспекти smart-контракту [1]. До нього також були спроби врегулювати дане питання: Європейський акт про управління даними [2], Закон про штучний інтелект [3], Закон про цифрові послуги [4], Закон про цифрові ринки [5]… Проте, в них відсутнє пряме врегулювання саме розглядаємих контрактів.

В Законі про дані було вилучено визначення поняття «smart-контракт», що надає можливість кожному, хто його застосовує, тлумачити, розуміти на власний розсуд. Це є неприпустимим і потребує внесення змін, бо, представляється, є помилковим висувати будь-які вимоги до таких контрактів, коли відсутнє саме визначення, що закріплено на законодавчому рівні. Із аналізу даного закону можна встановити, що лише стаття 30 в ньому напряму пов’язана зі smart-контрактами [1]. Її чинна редакція, вважаємо, не відповідає самої суті smart-контракту: відсутність можливості внесення змін після його розгортання у блокчейні. А будь-які зміни в ньому передбачають, відповідно, розгортання нового такого контракту [6]. Також із змісту даної статті досліджуємого закону незрозуміло щодо того, хто буде фактично безпечно припиняти та переривати такий контракт. Так, Хайн Даувен пропонує три варіанта: 1)

керування одним користувачем, тобто одна фізична або юридична особа має повноваження активувати вимикач або призупинити функцію smart-контракту. Перевагою є найшвидший час реагування в разі надзвичайної ситуації, він централізує владу та контроль, потенційно викликаючи занепокоєння щодо довіри та вразливості до зловмисних дій/учасників, а недоліками - один користувач може не мати необхідного досвіду для прийняття найкращого рішення в кожній ситуації, що може призвести до неоптимальних результатів, а також існує ризик втрати закритого ключа, прикріпленого до цього окремого користувача, що може зробити виконання функцій неможливим у майбутньому; 2) керування кількома підписами (багато підписів), тобто кілька користувачів авторизують активацію перемикача вимкнення або призупинення функції, як правило, за допомогою попередньо визначеного порогу підписів. Перевагою можна вважати те, що відбувається розподіл повноважень щодо прийняття рішень і зменшення ризику неправильного використання або помилок. Недоліками є недосить висока швидкість виконання; 3) децентралізовані автономні організації, тобто рішення приймаються колективом зацікавлених сторін, які голосують за пропозиції з використанням заздалегідь визначених правил і механізмів управління. Позитивними аспектами є посилення довіри шляхом

розподілу повноважень щодо прийняття рішень між спільнотою та/або компаніями, зменшуючи ризик централізації та зловмисних дій, а негативними – у порівнянні з іншими варіантами швидкість виконання може бути найповільнішою [7]. Вважаємо, що погодитися з точкою зору Хайн Даувена щодо оптимального вибору не є можливим, бо потрібно розробити такий варіант згідно вимог норм чинного законодавства ЄС, який відповідає безпосередньо досягненням науко-технічного прогресу та є універсальним, класичним у будь-якому випадку.

Ще однією проблемою, на наш погляд, у статті 30 Закону про дані є така норма: «…захист конфіденційності комерційних таємниць: переконайтеся, що smart-контракт розроблено для забезпечення конфіденційності комерційних таємниць…» [1]. Під комерційною таємницею розуміють «інформацію, яка відповідає всім наступним вимогам: а) вона є секретною в тому сенсі, що вона не є загальновідомою або легкодоступною для осіб у колах, які зазвичай мають справу з відповідним типом інформації, як тіло чи точна конфігурація та збірка його компонентів; б) має комерційну цінність, оскільки є секретною; с) особа, яка на законних підставах контролює інформацію, вжила розумних заходів для збереження її в таємниці» (стаття 2 Директиви (ЄС)

2016/943 Європейського Парламенту та Ради від 08.06.2016 р. про захист нерозкритих ноу-хау та ділової інформації (комерційної таємниці) від їх незаконного придбання, використання та розголошення) [8]. Вбачається, що дотриматися конфіденційності комерційної таємниці у даному контракті не є можливим.

Виходячи з вище проведеного аналізу, на наш погляд, здійснена спроба щодо правового врегулювання деяких аспектів smart-контрактів у законодавстві ЄС потребує подальшого вдосконалення, бо застосування чинної редакції статті 30 Закону про дані, наприклад, під час укладення таких контрактів у сільськогосподарській діяльності може викликати багато проблем та негативних наслідків особливо, де укладаються договори зі складними процесами (наприклад, договір контрактації, контракт на вирощування та постачання м'ясної продукції).

На думку автора, норми статті 30 Закону про дані більше відповідають створенню чи появи нового виду контракту, що є відмінний від smart-контракту.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Report on the proposal for a regulation of the European Parliament and of the Council on harmonised rules on fair access to and use of data (Data Act).

https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/A-9-2023-0031_EN.html#_ftn29.
2. Regulation (EU) 2022/868 of the European Parliament and of the Council of 30 May 2022 on European data governance and amending Regulation (EU) 2018/1724 (Data Governance Act) (Text with EEA relevance). https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A32022R0868.
3. Proposal for a Regulation of the European Parliament and of the Council laying down harmonised rules on artificial intelligence (Artificial Intelligence Act) and amending certain union legislative acts. https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/ALL/?uri=celex:52021PC0206.
4. Regulation (EU) 2022/2065 of the European Parliament and of the Council of 19 October 2022 on a Single Market For Digital Services and amending Directive 2000/31/EC (Digital Services Act) (Text with EEA relevance). https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A32022R2065&qid=1666857835014.
5. Regulation (EU) 2022/1925 of the European Parliament and of the Council of 14 September 2022 on contestable and fair markets in the digital sector and amending Directives (EU) 2019/1937 and (EU) 2020/1828 (Digital Markets Act) (Text with EEA relevance). https://eur-

lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A32022R1925.
6. Introduction to Smart Contracts. https://docs.soliditylang.org/en/latest/introduction-to-smart-contracts.html.
7. Hein Dauven. The EU's Data Act | Balancing Regulations and Innovation in the Age of Smart Contracts. https://dusk.network/news/the-eus-data-act-balancing-regulations-and-innovation-in-the-age-of-smart-contracts.
8. Directive (EU) 2016/943 of the European Parliament and of the Council of 8 June 2016 on the protection of undisclosed know-how and business information (trade secrets) against their unlawful acquisition, use and disclosure.
https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A32016L0943.